

A KORHATÁR BIZOTTSÁG BESOROLÁSI ELJÁRÁSÁNAK SZAKMAI SZEMPONTJAI

Készült a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 9. § (8) bekezdése és a Mozgóképszakmai Hatóság 2011. évi CLXIX. törvény 21. § alapján a kiskorúak védelmében alkalmazott korhatár-besorolásnál irányadó részletes szempontokra vonatkozó jogalkalmazási gyakorlatának fő elvi szempontjait tartalmazó ajánlásának átdolgozásával.

A filmalkotások besorolásának célja és módja

A filmalkotások besorolásának célja, hogy a gyermekek és a serdülők védelmet élvezzenek az olyan filmekkel szemben, amelyek a lelkiileg egészséges, az önmagáért felelős és a társadalmi együttélésre alkalmas személyiség kialakulását veszélyeztethetik. A kiskorú különös védettségét az indokolja, hogy nem lehet kiindulni a befogadó információfeldolgozási képességeinek, énvédelmi- és megküzdési folyamatainak a hatékony működéséből, döntésképeségéből és reális értékítéletéből, abból, hogy a látottakat megfelelő módon elemzi és értékeli, hiszen a kiemelt védettséget éppen az indokolja, hogy a kiskorúak a személyiségfejlődés kialakításának folyamatában vannak. Ez adja sérülékenységüket, egyúttal ez indokolja a különleges védelmüket is. Fokozott védelmükből adódóan a minősítésnél mindig megszorítóan – és nem megengedően – kell eljárni, a káros hatások megítélésénél pedig a gyermekek érdekei az elsődlegesek. Az adott filmalkotás megítélése mindenekelőtt azzal a kérdéssel függ össze, hogy tartalmaz-e a kiskorúak fizikai, lelki, társas vagy erkölcsi fejlődésének szempontjából ártalmas hatásokat. Mivel a potenciális ártalmak tekintetében az Mktv. felsorolása nem taxatív, ebbe a körbe sorolhatók – a példálózó jelleggel felsorolt ártalmakon túl – mindazon alkotások, amelyek olyan magatartásmintákat, világnézeteket vagy értékrendet támogatnak, amelyek az egészséges személyiségműködést károsítják és a társadalmilag elfogadott normákkal, így különösen az alkotmányos alapértékekkel szemben állnak. Az erőszak, a szexualitás vagy az erőszakosan megoldott konfliktus – amelyek révén a filmalkotás negatív hatással lehet a kiskorúak fejlődésére – nem meríti ki az összes lehetséges ártalmat, csupán ezek kerültek a törvényben kiemelésre, mint a legjelentősebbek. Az egyéb szempontokat illetően azonban mindenekelőtt a társadalom különböző egészségügyi, szociális és oktatási-nevelési szakmai intézményei által képviselt értékek, célok és ismeretek az irányadóak.

A kiskorúak védelme ugyanakkor nem jelenti bizonyos témák tabusítását, hanem a teljes kontextust és az üzenetet a kiskorúak életkori szakaszokkal összefüggő értelmi és érzelmi feldolgozási képességeire tekintettel való értékelését foglalja magában. Ebből következően minden kategóriánál érvényes az állítás, hogy a filmalkotás témája és bemutatási módja is igazodjék az életkor fejlettségéhez, az ábrázolás érthető, követhető és a közvetített feszültségtartalom a korosztály számára tolerálható legyen. Az üzenet kapcsán fontos leszögezni, hogy a besorolás során a megítélés függhet attól, hogy egy adott film vonzó, vagy elítélendő példaként mutatja-e be a kritikus tartalmat. Ennek során különösképpen vizsgálandó, hogy az alkotásban megjelenik-e valamilyen ártalom és az milyen súllyal kerül bemutatásra, ezt követően pedig a tematizált ártalmat milyen módon ábrázolta az adott mű. Vizsgálni kell, hogy a filmalkotáson belül fellelhetők-e olyan eszközök, amelyek segítséget nyújtanak a védett korcsoportba tartozó gyermekeknek a látottakkal szembeni távolságtartás kialakítására, a bemutatott erőszak, szexualitás vagy egyéb ártalom dekódolására, átértékelésére és feldolgozására. Ennek során figyelembe kell venni az

alkalmazott képi eszközöket, a zenei és egyéb hanghatásokat, amelyek fokozhatják vagy éppen feloldhatják a dramaturgiai fordulatok hatását. A kategorizálás összességében tehát a gyermek- és fiatalok védelmére okot adó tartalmi elemek számától, terjedelmétől, azok minőségétől, elbeszélésmódjától, képi megjelenítésétől, zenei aláfestésétől, üzenetétől, magyarázattal vagy magyarázat nélkül történő megértésüktől, vagyis a kiskorúakra gyakorolt összehatásától függ. Az egyes korhatár-kategóriák leírásánál szükségszerű a klasszifikációs rendszer jellegét tükröző építkező megközelítés alkalmazása, tehát az ajánlás a vizsgált kategóriát és az azt közvetlenül meghaladó kategóriát figyelembe véve írja körül a megjelenített tartalmak és az ábrázolásmód életkorilag feldolgozható formáját, a témák adott életkor számára ajánlható ábrázolási módját és kontextusát. Mivel a besorolás a teljes filmalkotásra vonatkozik, ezért az egyes elemek, jelenetek magasabb kategóriába tartozása kihat az egész filmalkotás minősítésére. A sorozatok egyes epizódjait minden esetben külön-külön kell minősíteni, mivel a gyakorlat azt mutatja, hogy az egyes részek között a károsító tartalmak előfordulásának tekintetében erőteljes minőségi és mennyiségi különbségek mutatkozhatnak meg. Végül fontos leszögezni, hogy egy produkció művészi értéke nem változtathat annak esetleges kiskorúakat veszélyeztető jellegén.

I.kategória: Korhatárra tekintet nélkül megtekinthető filmalkotás

A kisgyermeknek mind az értelmi, mind az érzelmi fejlődése még kialakulóban van. Az értelmi fejlődésüket tekintve az ún. műveletek előtti szakaszban vannak, vagyis nem képesek a fogalmi gondolkodásra, az idősebbekre jellemző gondolkodási műveletek elvégzésére, az információfeldolgozásuk tehát életkori sajátosságukból adódóan korlátozott. Szemléletvezéreltség (érzékszervi információk fokozott hangsúlya), centrálás (a történetek egyetlen szempont szerinti feldolgozása), egocentrizmus (saját nézőpontjának az érvényesítése), gyermeki realizmus (az objektív és szubjektív valóság összekeveredése) és a következmény-etika (cselekedetek azok következményei – és nem a szándékok – alapján való megítélése) jellemző rájuk. A kisgyermek érzelmileg még szintén fejletlennek tekinthető abból a szempontból, hogy kevésbé képesek a hatékony indulat- és érzelmszabályozásra, az emocionálisan megterhelő helyzetekkel való megküzdési képességük gyenge, az énvédelmi folyamataik még nem alakultak ki.

Korhatár nélkül megtekinthető filmalkotásoknak azok a művek minősülnek, melyek:

- nem kifejezetten a gyermekek számára készültek, de nem tartalmaznak ártalmas elemeket, amelyeket a 6 év alattiak nem képesek megfelelően feldolgozni,
- kifejezetten az óvodáskorú gyermekek számára készültek, ezért számukra feldolgozhatóak.

Amennyiben a filmalkotás gyermekeknek készült, mind a témának, mind az ábrázolásmódnak kimondottan a 6 év alatti gyermekek életkori sajátosságaihoz kell illeszkednie, figyelemmel arra, hogy – mint sok egyéb készség – a gyermekek figyelmének terjedelme is az életkorral együtt változik. Mivel a folyamatos ingeráradat idő előtt kifárasztja a gyereket, s ez egyre kedvezőtlenebbül érinti a feldolgozó-képességet, a figyelem fenntartásához olyan elemek használhatók, amelyek nem árasztják el, nem rohanják le a gyermekeket, nem fárasztják el idő előtt a feldolgozó-képességüket, azaz egyszerű cselekmény, kevésbé intenzív audiovizuális hatások, lassabb tempó, gyermekorientált nyelvezet és egy sor olyan formai elem, mely a feldolgozhatóságot, a megértést, valamint a nyugalmi állapotot helyezi előtérbe.

Téma: Olyan témák ajánlottak, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a gyermekkor életeseményeihez és élményvilágához. Rendkívüli körültekintéssel kell eljárni az olyan témák kapcsán, amelyek a 6 év alatti gyermekek érzelmi biztonságérzetét veszélyeztethetik, például a családi konfliktusok, a szülők vagy közeli hozzátartozók halála, a gyermek elhagyása, emberek, állatok sebesülése, fájdalom vagy halála – mivel csak később fejlődik ki a gyermekekben az a képesség, hogy a látottakat kitalált történetként értelmezzék. A gyermekek számára az állatszereplők ugyanolyan azonosulási mintát jelentenek, mint az emberek, ezért állatszereplős filmek esetében is körültekintő módon kell eljárni a potenciális károsító tényezők megítélésakor. A filmalkotásban nem érintődhetnek a gyermekek számára érthetetlen, kifejezetten felnőtt témák, mint például a házassági problémák, (ön)gyilkosság, bűnözés, rasszizmus. A filmalkotásban továbbá nem jelenhetnek meg olyan témák, amelyek az élőlények biztonságát más módon fenyegetik, például természeti katasztrófák, háborúk nem fordulhatnak elő.

Félelemkeltő tartalom: A klasszifikáció során figyelembe kell venni, hogy a gyermekek ebben a korban erős mértékben azonosulnak a figurákkal, ezáltal a szereplők érzéseikhez hasonló érzéseket tapasztalnak, ha valamelyik szereplő fél, a gyermek is félelmet érez, és szenved, ha a szereplő is szenved. Különösen a gyermek- és állatszereplők esetében kell fokozott körültekintéssel eljárni. A fenyegető helyzeteknél közvetlen az átvitel, így az erőszak – de az üldözés és az érzelmi kapcsolatok konfliktusai is – félelmet váltanak ki bennük, amelyet önállóan nem tudnak leépíteni. Például a hirtelen fellépő, ijesztő események, rémisztő szörnyek, szellemek, meselények vagy fenyegető kinézetű állatok előfordulása az óvodás korosztályban még kedvezőtlen érzelmi reakciókat válthat ki. Különös figyelmet kell fordítani az egyes mikrodramaturgiai egységek – kontextusból kiragadott módon való – vizsgálatára, hiszen egyetlen rövid epizód félelemkeltő vizuális illetve auditív tartalma is nem kívánatos negatív hatást gyakorolhat a gyermekkorú nézőre. A részletek fontossága miatt lényeges szerepet játszanak a mis-en-scene elemek, a kisebb gyermekeknél már a sötétebb, homályosabb jelenetek, gyors vágások vagy hangos háttérzajok is izgatottsághoz vezethetnek, vagy félelmet kelthetnek. A filmalkotás nem lehet akciórészlet, nem tartalmazhat akciójeleneteket minősülő, izgalomfokozó tartalmakat.

Erőszak: A szakirodalomban általánosan elfogadott nézet, hogy a gyermek 6 éves koráig egyáltalán nem tud különbséget tenni fikció és realitás között. Következésképpen a gyerekek óvodáskorban éppúgy ki vannak téve az erőszakos rajzfilmeknek, animációknak, mint a realiztikus médiatartalmaknak. Az erőszak-ábrázolások tekintetében ezért különösen körültekintően kell eljárni, realiztikusan ábrázolt erőszak ebben a kategóriában nem lehet jelen, hiszen az élő szereplőkkel megjelenített tartalmak számukra kitüntetten valóságosnak tűnnek. Agresszív magatartás ábrázolása esetenként előfordulhat, de csak akkor, ha mérsékelt módon, a cselekmény vagy a téma szempontjából teljes mértékben indokoltan, mint sikertelen cselekvési stratégia kerül bemutatásra.

Meztelenség/Szexualitás: A gyengédséget kifejező gesztusok, mint a puszi, ölelés, kézen fogva sétálás, csók elfogadható, ha a bemutatása nem öncélú, nem túl részletes, a kisebbek számára is érthető kontextusban jelenik meg, és a célja egyértelműen a gyengédség, a szeretet (például a szülőpár közötti, illetve szülő-gyermek közötti), az összetartozás és az együttérzés ábrázolása. A várandósság vagy születés témája (pl. kistestvér érkezése) önmagában nem tabutéma, de a 6 év alattiak e tekintetben korlátozott biológiai ismeretei miatt elsősorban verbális utalásokon keresztül, a születés folyamatának bemutatása nélkül ajánlott.

Káros magatartásminta: Ebben a korhatár-kategóriában a realizmus fokától függetlenül – ennél fogva a rajzfilmekben is – a szereplők nem tanúsíthatnak olyan magatartást, mely a gyermek számára nem követendő, esetleg számára veszélyforrás lehet, vagy kifejezetten a szülői intelmek ellen hatva, a vulgáris, kulturálatlan viselkedés beépülését segíti elő. A filmalkotás – a realizmus fokától függetlenül – nem tartalmazhat kritikátlanul, következmények nélkül megjelenítve olyan veszélyes technikákat, amelyek a kisgyermek számára utánozhatóak (például felmászás tetőre vagy magas tárgyakra, különböző balesetveszélyes háztartási eszközök és vegyszerek játékként való felhasználása).

Nyelvezet: A nyelvi magatartás is lényeges elem a filmalkotások megítélésénél, esetleg nem sértő szleng használata előfordulhat, de trágárság, káromkodás nem lehet jelen.

II.kategória: 6 éven aluliak számára nem ajánlott filmalkotás

A II. kategóriába való sorolás szempontjait 6-12 éves kor közötti gyermekek életkori jellemzői alapozzák meg. Erre az időszakra, 6-7 éves korra tehető a pszichés fejlődés ugrásszerű megváltozása. Átalakul a kognitív működés, a gyermekek a műveletek előtti gondolkodás szakaszából átlépnek a konkrét műveleti gondolkodás szakaszába. A gyermek ebben az életkorban képessé válik arra, hogy az érzékszervei számára hozzáférhető tárgyról, jelenségről már elvont képzetekben és fogalmakban gondolkodjon. Kialakul a többszemponú gondolkodás, csökken az egocentrizmus, előtérbe kerül a valóságfunkció és 9-10 éves kor körül megjelenik a szándék-etika. Az életszakaszhoz köthető további változás a társas-érzelmi fejlődés átalakulása: megkezdődik a szülőktől való eltávolodás (átpártolás a kortársakhoz), és az elhárítási folyamatok differenciálódásával megjelenik az érzelmi feszültség alapszintű tolerálása.

A II. kategóriába olyan filmalkotások besorolása ajánlott, amelyek:

- nem tartalmaznak olyan mértékben félelmet és támadó indulatot keltő jelenetet, amelyet a 6-12 év közötti gyermek még nem képes feldolgozni,
- nem közvetítenek olyan magatartásmintát, amelyen keresztül az erőszak kritika nélkül jelenik meg
- kifejezetten a 6-12 éves gyermekek számára készültek, ezért számukra értelmileg és érzelmileg feldolgozhatóak.

Az értelmi képességek megváltozása magával hozza az audiovizuális konvenciók jobb megértését, felfoghatóvá válnak a rész-egész viszonyok, létrejön a párhuzamos feldolgozás képessége és tartósabbá válik a figyelem. 9 éves kor környékén a gyermekek képessé válnak a valóság és fikció megkülönböztetésére, és általánosságban elmondható, hogy minél valószerűbbnek észlelik a látottakat, annál jelentősebb hatást gyakorolnak a viselkedésükre és gondolkodásukra, valamint annál jobban befolyásolják a kiváltott érzelmek intenzitását és minőségét. Reálisnak ítélt tartalom esetén a gyerekek sokkal könnyebben képzelhetik magukat a szereplők helyébe, mintha a látottakat fiktív, kitalált eseményekként értelmezik. A nem animációs művek jó részét ebben az életszakaszban valóságosnak gondolják a gyerekek, ellenben az animációs filmeket, amelyek könnyen beazonosítható formai jegyekkel rendelkeznek, már képesek fikcióként értelmezni, következésképpen a lehetséges negatív hatások kialakulásának az esélye kisebb. Az erkölcsi kérdésekről való

gondolkodás megváltozásának az eredményeképpen kezdik figyelembe venni a szándékot, a szereplők motivációját, de a cselekedetek motívumainak többé-kevésbé pontos felismerése csak 10 éves kor utánra tehető. A bonyolult cselekmény és következményei közötti összefüggés, a „jó” és „rossz” nem egyértelmű elkülönítése pedig megnehezítheti a morális tanulság megfogalmazását, vagyis problematikusnak bizonyulnak azok a filmek, amelyekben a cselekedetek morális besorolhatósága a gyermekek számára nem teljesen egyértelmű. Az érzelemszabályozási képességek fejlődése pedig lehetővé teszi, hogy az a kismértékű feszültséget keltő tartalmak megjelenhessenek a filmben.

Téma: Olyan témák javasoltak a különböző filmalkotásokban, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a korosztály életeseményeihez és élménytartalmaihoz. Úgynevezett felnőtt tartalmak, mint a bűnözés, halál, komoly betegségek, házassági problémák stb. a 6-12 éves korosztálynak még nem ajánlottak központi témaként. Ebben az életkorban a család a védelmet adó helyként tudatosul a gyermekben, vagyis igen érzékenyen reagál az olyan családot érintő konfliktusokra, mint a szülők válása vagy a családi veszekedések. Az ekként besorolt filmekben körültekintően kell bánni az olyan témákkal, amelyek a gyermekek biztonságérzetét fenyegethetik, a pozitív végkicsengés pedig elengedhetetlen.

Félelemkeltő tartalmak: fenyegetettséget tartalmazó jelenetek, a gyermekek jó közérzetét veszélyeztető elemek csak kis mértékben jelenhetnek meg, Elnyújtott módon nem ábrázolódhatnak félelemkeltő motívumok (pl.: hosszú ideig tartó üldözés) és szélsőséges speciális effektusok (pl.: intenzív, szorongáskeltő hangok és képek).

Erőszak: Az erőszak esetenként megjelenhet a filmalkotásban, de nem válhat dominánssá. Hangsúlyosan az animációkban – miután azok az elbeszélés egy stilizált formájának tekinthetők –, előfordulhat nem realiztikusan ábrázolt erőszak, azonban az előfordulás gyakorisága és az ábrázolás módja szempontjából nem lehetnek túlságosan intenzívek, továbbá a képi hatás szempontjából feszültség- és szorongásfokozók. Nem animációs filmek esetében csak minimális erőszak lehet jelen, amennyiben az elengedhetetlenül szükséges a cselekményvonal vagy a jellemábrázolás szempontjából. Erőszakos viselkedés továbbá csak akkor ábrázolódhat, ha azt elítélő, egyértelmű morális állásfoglalás található a filmben. Az erőszak pozitív szereplő attribútumaként illetve sikeres cselekvési stratégiaként nem kerülhet bemutatásra. Realiztikusan ábrázolt erőszak, amely az erőszak hatását lekicsinylően vagy kendőzötten kezeli, az erőszak következményeit nem mutatja meg, szintén nem lehet jelen. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az erőszak-ábrázolások, amelyek az áldozatra nézve drasztikus módon jelenítik meg a következményeket, ennek a korosztálynak ajánlottak lennének. Bár az erőszak áldozatával való azonosulás az erőszak alkalmazásának negatív megítélésének kedvez, a gyermekekben nagyfokú szorongást idézhet elő, amely hatására érzelmileg túlterhelődhet. A prepubertás időszakában különösen a fiúknál megnő az erőszakos tartalmak iránti fogékonyság, amely egyúttal az életkori szakaszra jellemző megélnékült és kiszélesedett érdeklődés és nagyobb fokú autonómia iránti törekvésekkel jár együtt. Ez utóbbi azonban még nem feltétlenül áll összhangban a valós képességeikkel, ezért a képernyőn látottak nem készíthetnek agresszív, veszélyes cselekedetek és viselkedésformák utánzására, illetve nem mutathatják azokat a következményeik ábrázolása nélkül.

Döntő szempont lehet a 6-12 éves gyermekek számára készült filmek elfogadható agressziótartalmának a megítélésénél, hogy az erőszak illetve az erőszakos jelenet okozta érzelmi feszültség milyen időközönként kerül feloldásra, és hogy az erőszakos cselekmény és negatív következménye a gyermek számára érthető legyen. A felgyülemlett feszültség időközönkénti leépítési lehetőségének hiánya a néző magas izgalmi állapotához vezet, amely az adott korosztályra gyakorolt hatását tekintve problematikus. Ezért a nyugalmi időszakok beiktatása, esetleg a humor jelenléte lényeges eleme a korosztálynak szánt

alkotásoknak. Bár a humor az erőszakos hatás kialakulásának egyik enyhítő eszköze, amely hozzásegíti a gyermeket, hogy felismerje, az agresszióknak nincsenek megrázó következményei, mindamellett nem keltheti annak benyomását, hogy a destruktív, antiszociális magatartásminták elfogadottak, nem idealizálhatja az erőszakos viselkedést és nem bírhat olyan hatással, hogy együttérzés nélküli, cinikus, mások szenvedése iránt eltompult érzelmeket váltson ki a gyermekben.

Meztelenség/Szexualitás:A filmekből a nemiségre vonatkozóan túl korán érő hatások kedvezőtlenül érinthetik gyermekek pszichoszexuális fejlődését. Ugyanakkor felhívjuk a figyelmet arra, hogy a pubertás, a nemi érés kezdete meglehetősen nagy szórást mutat és e korosztály magasabb életkori csoportjait (10-12 éveseket) egyes esetekben már érintheti. Mivel ezeket az egyéni különbséget a műsorok korhatári besorolása nem tudja teljes körűen figyelembe venni, a felvilágosító célzatú szexuális tartalmú képek és információk kapcsán különös körültekintéssel kell eljárni, hogy az a kisebbek számára se legyen problematikus, így például undort vagy félelmet bennük ne keltsen. Meztelenség csak természetes közegben, de nem hangsúlyosan, jelenhet meg (pl.: strand, öltözködés), szexuális kontextusban nem ábrázolódhat.

Káros magatartásminta: Ebben a korhatár-kategóriában a valós szereplők nem tanúsíthatnak olyan magatartást, mely a gyermek számára nem követendő, esetleg számára veszélyforrás lehet, vagy kifejezetten a szülői intelmek ellen hatva, a vulgáris, kulturálatlan viselkedés beépülését segíti elő. A filmalkotás nem tartalmazhat kritikátlanul, a következmények ábrázolása nélkül olyan veszélyes technikákat, amelyek a kisgyermek számára utánozhatóak (például felmászás tetőre vagy magas tárgyakra, különböző balesetveszélyes háztartási eszközök és vegyszerek játékként való felhasználása).

Nyelvezet: A nyelvhasználat során ügyelni kell arra, hogy a gyermek számára mintaként jelenik meg az ábrázolt helyzetekben a szituációtípusok és a hozzájuk tartozó nyelvi viszonyok kifejezőeszközeinek sokfélesége. Az adott korosztály számára a csodálkozást, megdöbbenést kifejező indulatszavak, esetleg az enyhe, tréfás szitkok, a nem obszcén gesztusok, kézmozdulatok használata elfogadható, a káromkodásokat és az agresszív nyelvi mintákat azonban kerülni kell.

III.kategória: 12 éven aluliak számára nem ajánlott

A 12-16 éves közötti életkori szakasz jellemzője az értelmi- és erkölcsi képességek fejlődése, illetve a serdülőkorral együttjáró testi-lelki változási folyamatok lezajlása. Ebben az időszakban alakul ki a felnőttekre is jellemző ún. formális műveleti gondolkodás, vagyis a tisztán szimbolikus fogalmakra alapozódó, a lehetséges logikai összefüggések módszeres ellenőrzésére építő, ellentmondás-mentességre törekvő érett gondolkodási forma. Az erkölcsi fejlődést tekintve pedig ekkor jelenik meg az erkölcsi gondolkodás ideologikus módja, az elvont morális kategóriák megértése (pl.: igazság, egyenlőség, méltóság), az etikai kérdések és eszmék iránti fokozott érdeklődés. A serdülőkori átalakulásokat tekintve központi jelentőségű a nemi érés, a szexuális orientáció és viselkedés kialakulása, az identitásképzés és a szülőkről való leválás folyamata. A változásokkal együttjár az érzelmi labilitás fokozódása, az érzelemszabályozási és önkontroll funkciók gyengülése. Az identitás kialakítása során előtérbe kerül a különböző nemi, foglalkozási és világnézeti minták interiorizálására való törekvés, ezzel összefüggésben pedig még inkább hangsúlyosabbá válik a modellkereső és modellkövető magatartás, az elérhető viselkedési és életvezetési

alternatívák kipróbálása. A különböző modellek által közvetített érték- és normarendszer iránt ez a korcsoport különösen is fogékony, és kritikus fejlődési momentumnak tekinthető, hogy sikerül-e az általános elfogadott társadalmi normákat belsővé tenni, vagy deviáns magatartás alakul ki. A szülőktől való leválás, a szabadságra törekvés gyakran együttjár a kortárs csoportok jelentőségének a megnövekedésével, a konvencionalitás elleni lázadással és a veszélyérzet nélküli kockázatvállalással.

A III. kategóriába olyan filmalkotások kerülnek besorolásra, amelyek:

- nem jelenítenek meg olyan mértékben káros tartalmat, amelyet a 12-16 év közötti gyermek még nem képes megfelelően feldolgozni,
- kifejezetten a serdülő nézőközönség számára készültek.

Tizenkettő éves kortól a gyermekek már képesek a film dramaturgiáját követni, illetve a felgyülemlett feszültséget leépíteni (annak mértékétől függően), amennyiben a történet végkicsengése pozitív. Már rendelkeznek némi ismerettel az egyes műfajok tekintetében, vannak elvárásaik a műfaji jegyekre vonatkozóan, bizonyos mértékig számítanak a tipikus cselekményvezetésre és a történet vége általi feloldásra. Tíz éves kortól a gyermekek elvont gondolkodásra való képessége gyorsan fejlődik, és fokozatosan képessé válnak megérteni a humor absztraktabb formáit, úgy mint paródia, irónia és szatíra, illetve felismerni az össze nem illő elemek alkalmazását a látottakban, s ekként kezelni ezeket.

Téma: A témaválasztás szempontjából különös gonddal szükséges eljárnia annak kapcsán, hogy azok feldolgozásának módja a 12-16 év közötti korosztály érettségi szintjének megfelelő legyen. Fontos, hogy a fiatalok hozzájussanak az őket potenciálisan érintő veszélyekről szóló információkhoz, azonban azok ábrázolásánál a hasonló életkorból adódó könnyű azonosulási lehetőség miatt fokozott körültekintés szükséges. A filmalkotások már élethűen foglalkozhatnak felnőtteknek szóló témákkal és társadalmi problémákkal, de a személyiségfejlődést és a szocializációs folyamatot veszélyeztető témák nem ábrázolódhatnak (pl.: családon belüli erőszak, szervezett bűnözés). A pszichés betegségek, illetve labilitás megjelenítése ebben az életkorban még nem ajánlott, mivel a serdülők számára az érzelmi bizonytalanságuk és a nonkonformitásra való hajlamuk következtében a bizarrériák, a kóros magatartásformák vonzóak lehetnek.

Félelemkeltő tartalom: Ebben a korban már egy magasabb izgalmi szintet is elviselnek a gyermekek, mint amelyet például a science-fiction vagy a fantasy filmek idéznek elő, a fenyegetettség és a félelem érzése a 12 év feletti korosztálynál kevésbé játszik szerepet. Már nem riasztják őket a közvetlenül felismerhető fenyegetések, a felgyülemlett feszültséget képesek távolságtartóbban kezelni, ha elegendő arra utaló jel van, hogy az nem valóságos. Problémásak lehetnek a félelemkeltés szempontjából azonban azok az alkotások, melyeknek a dramaturgiai eszközei, hétköznapi világa realista ábrázolásmódot tükröz, a megjelenített élethelyzetek a mindennapokhoz köthetők, a valóságra vonatkoztathatóságuk magas. Ha az ábrázolt szituációk nem tekinthetők fiktívnek, a félelmi reakciók intenzívebbek lehetnek és tartósabban fennmaradhatnak a gyermekekben. Gyakori, hogy a veszélyt az emberek arcán jelentkező félelmen vagy a főszereplők viselkedésén keresztül ábrázolják, mely esetben az aktuális fenyegetésnek nem is kell explicitnek lennie – a főhős által érzett félelem is elég ahhoz, hogy rettegéssel töltse el a nézőt. A 12-16 éves korosztály esetében még kerülendők a különlegesen félelemkeltő jeleneteket tartalmazó alkotások, ahol a szélsőségesen ijedt figurák kiemelt szerephez jutnak, vagy az áldozatok szenvedésének megrázó ábrázolása részletezett, esetleg a vizuális és akusztikus

eszközökkel megteremtett folyamatos fenyegetettség-érzet a filmben folyamatosan jelen van (például a katasztrófafilmek esetében).

Káros magatartásminta: Erre a korosztályra fokozottan jellemző az eszményképek keresése, amely számára követendő példa lehet, a filmes hősök pedig azonosulási igényt ébreszthetnek. Fontos, hogy milyen magatartásminták jelennek meg a másik nem vonatkozásában, valamint meggondolandó, hogy a filmalkotás a társadalmi, kulturális, vallási értékek vonatkozásában nyújt-e esetleg káros mintát. Kiemelten fontos, hogy az ebbe a kategóriába sorolt filmalkotások értékrendszere a társadalmi értékrenddel megegyező legyen. Ebből következően az ilyen módon besorolt filmalkotások nem csábíthatnak olyan hősökkel való identifikációra, akiket antiszociális, destruktív vagy erőszakos viselkedésformák, szélsőséges nézetek illetve nihilista attitűd jellemeznek, céljaik eléréséhez törvénytelen módszereket alkalmaznak, valamint nem sugallhatnak kettős értékrendet, amely a gyermekekben identitás zavart, morális bizonytalanságot kelthet.

Ugyancsak problémát jelenthetnek azok az alkotások, melyekben az azonosulásra alkalmas vagy ideálként bemutatott figurákhoz valamilyen rizikómagatartás kötődik. Mivel a korosztályra kiemelten jellemző a kockázatkereső viselkedés, emiatt az ebbe a kategóriába sorolt filmalkotások nem tartalmazhatnak olyan kockázatkeresést megerősítő-népszerűsítő tartalmat, amelyek részleteiben vagy egészében utánozhatók a serdülők számára (pl.: veszélyes beavatási rítusok, extrém erőpróbák). Az öngyilkosság vagy az arra irányuló kísérlet direkt módon való bemutatása szintén nem megengedett.

Erőszak: a klasszifikációnál további irányadó szempont, hogy a filmalkotások ugyan már megjeleníthetnek erőszakos tartalmakat, de az egyes erőszakos jelenetek – az előfordulást és az ábrázolás módját tekintve – visszafogottak legyenek az erőszakkal szembeni magatartásbeli elfásulás elkerülése érdekében. Az erőszakos cselekmény következményeinek (pl. sérülés, holttest) megjelenítésekor sem ajánlott a filmes eszközök által kiemelt vagy részletezett ábrázolás. Fontos továbbá, hogyha a főhős által alkalmazott erőszakról van szó, akivel a néző azonosul, erkölcsileg igazolható legyen, valamint a hős ne forduljon automatikusan vagy kezdeményező módon az erőszakhoz, mint a konfliktusmegoldás bevált eszközéhez, ne sugallja azt, hogy az erőszak ilyen módon való használata társadalmilag elfogadott.

Szexualitás: A megengedhető szexuális tartalomra vonatkozóan figyelembe kell venni, hogy a serdülők szexualitáshoz való viszonyát még számos ellentmondásos elképzelés, frusztráció, bizonytalanság és tapasztalatlanság jellemzi. A nemiséggel kapcsolatos beállítottsághoz még gyakran szorongás és negatív attitűdök kapcsolódnak. Nincsenek még felkészülve arra, hogy a szexualitás közvetlen vagy nyers megjelenésének hatására kialakuló feszültségeiket minden esetben megfelelően értelmezzék és kezeljék, ezért a szexualitás direkt ábrázolása ennek a korosztálynak még nem ajánlott. Emellett a serdülés időszakára a nemi szerepek eltanulását elősegítő példaképek keresése a jellemző, aminek a film fontos forrásává válhat. Problémásak lehetnek azok az alkotások, melyek a nemi szerepeket illetően torz magatartásmintákat közvetítenek, a partnerkapcsolatban nem az egyenrangúságot hirdetik, illetve társadalmilag elfogadottnak állítják be a csak szexuális célra létrejövő, érzelemmentes kapcsolatokat illetve a promiszkuitást.

Droghasználat: Mivel a serdülők ebben az életszakaszban különösen fogékonyak a legális (például alkohol, nikotin, koffein, szerves oldószerek) és illegális drogokkal kapcsolatos információkra, nem elfogadhatók a kategóriában azok az alkotások, amelyek a legális szerhasználat pozitív hatásainak a dominanciáját hirdetik, illetve az illegális droghasználatot kritikátlanul tüntetik fel, következmények nélkül mutatják be.

Nyelvezet: A közönséges, durva nyelvezetet illetően ebben a korhatár-kategóriában a sértő kifejezések hatványozott előfordulása, valamint a nemi szervek említése, a szexuális töltetű káromkodások nem megengedettek.

Kirekesztés: A különböző negatív előítéletek erősítésére alkalmas diszkriminatív tartalom nem kívánatos, amennyiben az nincs világosan és egyértelműen helytelenítve vagy egyensúlyozva. A filmalkotás nem terjeszthet sem a nemi szerepek, sem bármely vallási-etnikai csoporttal kapcsolatos negatív kliséket.

IV.kategória: 16 éven aluliak számára nem ajánlott

A 16-18 év közötti korosztályra jellemző a formális műveleti gondolkodás gyakorlása, az elvont problémákkal, filozófiai, társadalmi, erkölcsi kérdésekkel való – sokszor öncélú – foglalkozás. Tovább folytatódik az identitásalakulás, a szerepkísérletezés, a modellek jelentősége ebben az életkorban is meglehetősen nagy. Megkezdődik ugyanakkor a szélsőséges lelkiállapotok és viselkedésmódok gyakoriságának csökkenése, erősödnek az önkontroll funkciók, javul az indulat- és érzelemszabályozás. Változik a családhoz és a kortárs kapcsolatokhoz való viszony, megjelenik a párkapcsolatokra, az intimitásra és a szexuális életre való igény. A 16-18 év közötti korosztály már komoly filmes tapasztalattal rendelkezik, többnyire könnyen felismeri azokat a műfajokat, amelyeknek meghatározó eleme az erőszakosan megoldott konfliktus. Ilyenek például a közönség szórakoztatásához a tűzharok és üldözések jeleneteiben általában eltúlzott látványelemeket felsorakoztató akciófilmek vagy a bűntényt aprólékos részletességgel feltáró krimik, melyekre egyfajta modern meseként tekint. A már megszerzett műfaji ismereteinek köszönhetően a hétköznapi szituációkban játszódó és a pánikreakciókat, betegségeket, sérüléseket részletezően bemutató katasztrófafilmek, illetve a feszültség egyszerre szorongást keltő és örömszerző potenciáljára építő, a bűn pszichológiai hátterére koncentráló thrillerek sem jelentenek e korosztálynak gondot. Bár ezen filmek gyakori velejárója, hogy átlagembereket helyeznek életveszélyes – legtöbbször bűnügyi jellegű – szituációkba, illetve a halálos veszélyt az addig biztonságosnak hitt hétköznapiakba belopakodó szörnyűségként ábrázolják, s ezáltal a fenyegetettségben lévő főhőssel erőteljes azonosulásra készítetik a nézőt, e korosztály általában képes ezeket a műveket a hétköznapi valóságtól távol eső fikcióként kezelni. Mivel a történelmi és háborús filmek esetében a valóságra vonatkozathatóság lehetősége korlátozott, a drasztikusabb erőszak-ábrázolásokat is jobban tolerálja.

Téma: A témák tekintetében ennél a 16-18 éves korosztálynál ugyan nincs korlátozás, azonban a korlátozott élettapasztalataik következtében kitüntetett szerep jut a közvetített üzenet alapos vizsgálatának. Ebben a vonatkozásban károsak lehetnek azok a filmalkotások, amelyek társadalmilag káros üzenetet közvetítenek, például dicsőítik az erőszakot, elfogadható, esetleg kívánatos magatartásként állítják be. Ennek egy speciális alesetként külön is hangsúlyozandó, hogy nem megengedhető az önbíráskodás, az önkényes, erőszakos igazságszolgáltatás bemutatása, illetve annak hangsúlyozása, amennyiben az egyértelműen pozitív morális üzenetként, vagy egyedüli megoldásként jelenik meg. Különös óvatosság ajánlott az értékorientációk területén, lényeges a filmalkotásban megjelenő szocializációs illetve személyiségfejlődési minták mérlegelése, ebben az életkorban az ifjúság ugyanis továbbra is eszményképeket keres, és fokozott azonosulási igénnyel rendelkezik. Különös óvatossággal kell eljárni a kettős értékrendet közvetítő filmalkotások esetében, és az olyan filmek esetében, amelyek dramaturgiája összetettebb, erkölcsi szempontból a pozitív és negatív karakterek nem különülnek el, a morális üzenet kevésbé direkt módon jut kifejezésre, illetve amelyek a mai környezetben

attraktív deviáns szubkultúrákat jelenítenek meg. A másság bemutatása nem lehet torz, megbélyegző, az alkotás egésze nem támogathatja az idegengyűlöletet vagy a politikai radikalizmust, a valamely személlyel, nemmel, illetve etnikai, vallási vagy bármely más csoporttal szemben a diszkriminatív attitűdöket vagy viselkedést.

Mivel a serdülők különösen hajlamosak vonzódni a veszélyes magatartásformákhoz, hiszen önmaguk keresése közben számos dolgot ki akarnak próbálni, ezek részletezett és kritikátlan ábrázolása nem ajánlott. A filmalkotás nem jeleníthet meg kritikátlanul olyan deviáns szubkultúrákat illetve egyéni sztárokat (pl.: skin headek, footballhuligánok, önpusztító művészek), amelyekre vagy akikre fokozottan jellemző a kockázatkereső viselkedés, az (ön)agresszív magatartás, a saját magukban vagy fizikai illetve társas környezetükben való direkt károkozás. Az öngyilkosság vagy öngyilkossági kísérlet részleteinek megjelenítése a serdülők labilis érzelmi állapota és az abból következő fokozott sérülékenységük révén ebben a korhatár-kategóriában szintén nem ajánlott.

Mivel ez a korosztály az intim kapcsolatok kialakulása miatt fokozottan fogékony a különböző a kapcsolati működési minták elsajátítására, különös körültekintéssel ajánlott eljárni a párkapcsolati vagy családon belüli erőszakot, szexuális bántalmazást tartalmazó filmek megítélésakor. A filmalkotás nem jeleníthet meg szélsőséges kapcsolati, családi diszfunkciókat, patológias működésformákat.

Erőszak: A filmalkotások már utalhatnak erőszakra, illetve megjelenhet bennük az erőszakos módon megoldott konfliktus, de nem tartalmazhatnak szélsőséges mértékű, brutális, kegyetlen erőszakot. Nem megengedhetők az erőszak nyersebb, naturálisabb formái realitásközeli kontextusban. Különös körültekintés ajánlott az olyan alkotások tekintetében, melyek a korosztály hétköznapi élethelyzeteit idézik, és amelyekben azt látják, hogy a problémákat esetleg erőszakkal is meg lehet oldani, vagy az erőszakos események túl szoros kapcsolatban állnak a saját valóságukkal, ezáltal túlzott félelmet kelthetnek. A fizikai kínzás vagy testcsonkítás részletezett ábrázolása, a sérülések sokkolóan nyílt, különösen brutális részletességű megjelenítése e korhatár-kategóriában még nem javasolt. Ugyancsak kerülendő a különös hidegvérrel, esetleg bestiális módon végrehajtott erőszakos cselekedetek bemutatása, illetve az olyan szadisztikus jeleneteké, amelyekben az erőszak elkövetése vagy az áldozat szenvedése kapcsán érzett öröm vagy élvezet hangsúlyozódik. Ezen okokból azok a horrorfilmek, amelyekben válogatott eszközökkel, illetve módokon történik a szereplők brutális lemészárlása, a film vége pedig ritkán nyújt valódi megkönnyebbülést a néző számára, felsőbb korhatár-kategóriába tartoznak. Azon alkotások, amelyekben az erőszak fent leírt ábrázolása humorosnak szánt jelenetekbe ágyazott, és ezáltal inkább az agresszivitás súlyának elleplezését és a változatos halálműveken való felhőtlen szórakozást szolgálja, szintén magasabb korosztálynak ajánlottak.

Szexualitás: Tekintettel arra, hogy a 16 évesek többsége már maga is rendelkezik több-kevesebb szexuális tapasztalattal, az intim szexuális tevékenység visszafogott képi ábrázolása, valamint az arra vonatkozó verbális utalások megengedettek e korhatár-kategóriában. A sexualitás vizuális ábrázolásának elfogadható mértéke kapcsán lényeges szempont, hogy nem részletezően kerülhet bemutatásra, figyelemmel arra, hogy a naturális ábrázolásmód magasabb korhatári kategóriát követel meg. A serdülők sokszor használják a filmeket abból a célból is, hogy a sexualitásról, a szexuális kapcsolatteremtésről információt nyerjenek, a látott tartalmak azonban számos esetben nem a valóságnak megfelelő benyomások, elvárások kialakulását segítik elő. A szokatlan szexuális praktikák és aberrációk vagy a nemi élet atipikus, szélsőséges formái tekintetében még fokozott körültekintés javasolt, nem kelthetik azt a látszatot, hogy az extrémítások mindennaposak és könnyen tudomásul vehetők, valamint nem ösztönözhetnek szexuális kísérletezésekre. A sexualitás nem jelenhet meg tisztán az ösztönkielégülés eszközeként, és egyik nem sem redukálódhat a szexuális objektum szintjére. Az sexualitásról nyíltan bemutatott,

mindenfajta érzelmi kötődést, felelősségérzetet nélkülöző jelenetek látványa a 16-18 éves korosztály erkölcsi fejlődésére károsan hathat.

Amennyiben a szexualitáshoz erőszak párosul, annak elnyújtott és direkt módon történő ábrázolása e korhatár-kategóriában nem elfogadott. Kizsákmányoló vagy nem közös egyetértésen alapuló szexuális kapcsolat nem jelenhet meg oly módon, mintha az áldozat szempontjából kívánatos volna, esetleg annak magatartása lenne az elszenvedett agresszió közreható oka.

Droghasználat: Az illegális droghasználat direkt vizuális ábrázolása kapcsán az útmutató részletek bemutatása a 16-18 éves korosztálynak nem javasolt, amennyiben a fogyasztást következmények nélkül mutatják be, veszélyeit elnézően kezelik, esetleg pártolják vagy használatra ösztönöznek. Hasonló módon szükséges eljárni azon filmes tartalmak esetében is, ahol az olyan, könnyen hozzáférhető szerek használatát jelenítik meg kritikátlanul vagy pozitív színben, mint pl. az alkohol, a nyugtatók vagy az oldószerek. A bemutatás során a drogok élvezeti értéke nem lehet hangsúlyosabb, mint az esetleges ártalmak ábrázolása.

Nyelvezet: A durva nyelvezetet illetően a nemi szervekkel, illetve a szexuális aktussal kapcsolatos trágár szavak különösen agresszív módon történő használata nem elfogadott.

V.kategória: 18 éven aluliak számára nem ajánlott

Ide sorolandók azok a filmalkotások, amelyek nem felelnek meg az alacsonyabb kategóriákban meghatározott szempontoknak, ellenben még nem merítik ki a VI. kategóriában foglaltakat.

Téma: Ebbe a korhatár-kategóriába tartoznak az olyan alkotások, amelyekre a diszkriminatív vélekedések bemutatása jellemző, és e viselkedést helytelenítés nélkül, leegyszerűsítve, esetenként humorosan tálalják, kultikussá vált figurákon keresztül népszerűsítik. Ide sorolhatók azok a filmalkotások is, amelyek a veszélyes és határozottan nagy kockázattal járó magatartásformákat vonzó és – akár indirekt formában is – utánzásra csábító módon jelenítik meg, és az azokat bemutató szereplőket „bevállalosságuk” révén piedesztálra emelik. Az ebbe a kategóriába sorolt filmalkotás nem erősítheti meg sem az erőszakos, sem a pornográf eseményeket megfigyelő, megleső magatartást azáltal, hogy a cselekmény integráns részét képezi egy vagy több olyan cselekvő, aki szemtanúként (akár közvetlen, akár valamilyen mediatizált formában) nem beavatkozó módon hosszan követi más szereplők agresszív illetve pornográf viselkedését.

Erőszak: Az erőszak tekintetében ezekben a filmekben durva, brutális, különösen kegyetlen erőszakos cselekedetek fordulnak elő, az erőszak ábrázolása részletező, elnyújtott, naturális. Összességében nemcsak a kiskorúak védelmére okot adó jelenetek száma, hanem főként azok minősége, a mű képi világa és üzenete alapozhatja meg az adott alkotás V. kategóriába sorolását. Az erőszakot a középpontba állító műfajok esetében ide tartoznak azok az akciófilmek, thrillerek és bűnügyi sorozatok, amelyekben a hatáskeltés hangsúlyos eleme az erőszak-ábrázolás naturális módja. Az alkotás által közvetített üzenet ártalmasságának mértéke fontos vizsgálandó szempontot képez, miután a fent említett

műfajoknál számos esetben fordul elő a vonzó figurákhoz kapcsolódóan propagált önkényes igazságszolgáltatás (ilyen pl. a bosszúfilmek egy része) vagy dicsőített erőszak (pl. egyes sorozatgyilkosokról szóló filmek), amely nem minden esetben kerül helytelenítésre vagy ellensúlyozásra a film lezárása által sem – ezek az alkotások a 18 éven aluliak számára nem feltétlenül értelmezhetők megfelelő biztonsággal. A horrorfilmek nagyobb része, amelyekben a filmnézés öröme az ember sötét oldalától, a démonikus erőktől, illetve az emberi faj kiirtásától való borzongással kapcsolódik össze, ebbe a korhatár-kategóriába sorolható be.

Problémásnak minősül, ha az erőszaknak, mint sikeres cselekvési stratégiának a viszonylagossága a filmalkotás kontextusában elégtelenül jelenik meg, illetve ha az erőszak olyan koncentráltan van jelen, hogy helytelen volta nem kap elégséges hangsúlyt. Szintén aggályos, ha az erőszakos cselekmény ábrázolása oly mértékben megrövidített, hogy következménye, az áldozatra gyakorolt hatás elhallgatásra kerül, vagy ha az ártalmatlannak vagy jogosnak ábrázolt agresszió olyan személyek ellen irányul, akik külső megjelenésük, kulturális vagy társadalmi önmeghatározásuk, szokásaik vagy gondolkodásmódjuk mássága alapján szenvednek erőszakot. Korhatáremelő tényezőnek minősül, ha az erőszak áldozatának szenvedése öröm illetve élvezet forrása bármely másik szereplő számára, vagyis ha a filmalkotás szadizmust, perverz viselkedést közvetít részletezett, elnyújtott, visszatérő vagy kritikátlan módon. Az előzőekhez hasonlóan feljebb sorolódik az a filmalkotás, amelyben az erőszakos cselekedeteket kegyetlen kínzás során valamilyen szokatlan eszközzel illetve módon hajtják végre, amennyiben az áldozatokkal való elbánás naturális jelleggel ábrázolásra kerül. Általában nem enyhül az ártalom, ha a fenti tartalmakhoz vígjátéki elemek párosulnak, hiszen a humorosnak szánt jelenetek alkalmasak lehetnek a látott agresszivitás súlyának elleplezésére.

Szexualitás: A szexualitás megengedhető mértékét illetően ide tartoznak azok az alkotások, melyek a nemiséget közvetlen módon, naturálisan jelenítik meg, ellenben nem merítik ki a VI. kategória kapcsán megfogalmazott ismérveket. Egyértelműen ebbe a kategóriába sorolhatók tehát az erotikus filmek, melyeknek meghatározó eleme a szexuális tevékenységek többé-kevésbé explicit megjelenítése, amennyiben tartalmazza annak érzelmi kontextusát is. A jogalkalmazói gyakorlat szerint az erotika úgy jellemezhető, mint a nemiség, az emberi test, a szexus bemutatásának érzéki, sok esetben művészi jellegű, a befogadó számára esztétikai élményt jelentő változata, amely nem a közösülésre, mint fizikai tényre koncentrál, hanem az emberi testre, annak szépségeire. Bár ezen alkotások némelyike a szexuális aktusokat részletesen, a maga naturális valójában ábrázolja, ezért azok önmagukban, a film egészéből kiragadva akár pornográfnek is tűnhetnek, a jelenetek nem öncélúak, hanem dramaturgiai funkciójuk van, a nemiség nyílt ábrázolása nem feltétlenül vagy nem kizárólagosan a néző vágyainak felkeltését és kielégítését szolgálja. Korhatár emelő tényezőnek minősül, ha a szexuális ábrázoláshoz illetve témához erőszak kapcsolódik, különösen ha az kiskorúakat érint; ha a promiszkuitás és prostitúció idealizáltan jelenik meg, vagy ártalmatlannak tüntetődik fel; ha a filmalkotás azt a benyomást kelti, hogy a szexuális kielégülés központi értékét nyújtja az emberi létezésnek, és az embereket szexuális fogyasztási cikké alacsonyítja.

Droghasználat: Az olyan alkotások, melyekben az illegális droghasználat, mint vonzó életforma jelenik meg, a könnyed stílusukból kifolyólag bagatellizálják a fogyasztás vagy a szerrel való kereskedelem következményeit és a szerfogyasztás részletezően, hosszan elnyújtva kerül bemutatásra, ezáltal alkalmasak lehetnek a szerek kipróbálása iránti kíváncsiság felkeltésére, ebbe a korhatár-kategóriába sorolandók.

VI. kategória: Kizárólag felnőttek számára ajánlott

Ebbe a kategóriába sorolandók azok a filmalkotások, amelyek témája illetve témafeldolgozásának módja miatt nem sorolhatók be sem az V., sem az ennél alacsonyabb kategóriák valamelyikébe. Ide tartoznak azok a szélsőséges, indokolatlan erőszakot, pornográfiát vagy egyéb olyan tartalmat megjelenítő filmek, amelyek a kiskorúak személyiségfejlődésére súlyosan ártalmasak lehetnek.

Erőszak: az erőszak szélsőséges, illetve indokolatlan módon való bemutatását jelentik az alábbiak:

- az egyes erőszakos cselekmények oly mértékben elhúzódóan és kegyetlen részletességgel kerülnek ábrázolásra, hogy az messze túllépi a dramaturgiailag szükségszerűt. Az erőszak nem játszik integráns szerepet a cselekmény, a jellem vagy a téma kibontásában, felismerhető ok nélkül, túlzón, csak magáért az erőszakért van jelen, abból a feltételezésből kiindulva, hogy az erőszak a nézők számára attraktív, figyelemfelkeltő hatású. Annak megítélésekor, hogy az erőszak indokoltan vagy indokolatlanul van-e jelen, fontos támpontot jelenthet a filmalkotás műfaja (dokumentum, horror, gornó), illetőleg az a körülmény, hogy az erőszak ábrázolása milyen összefüggésben fordul elő (tájékoztató, oktató, figyelemfelkeltő, kritikai, szórakoztató, szenzációhajhász). Különösen problémásnak minősül, ha az erőszak ártalmatlannak vagy dicsőségesnek tűntetődik fel, és mint cselekvési stratégiának, konfliktusmegoldási eszköznek a problematikussága a filmalkotás kontextusában elégtelenül jelenik meg.
- az erőszakos cselekedetek szadisztikus módon kerülnek ábrázolásra, azaz az erőszak elkövetése vagy az áldozat szenvedése kapcsán érzett öröm vagy élvezet dramaturgiailag kiemelt és az erőszak ábrázolása olyan hatással bírhat, hogy képes érzelemmentes, cinikus, mások sorsa és szenvedése iránt eltompult magatartást kiváltani vagy megerősíteni. Az ilyen alkotásokra jellemző, hogy az erőszak extrém brutalitása olyan részletekbe menően kerül ábrázolásra, hogy azok már nem a félelemkeltést célozzák, hanem a látottakban való kéjelgésre készítetnek, perverziót propagálnak.
- az erőszak ábrázolása oly mértékben megrövidített, hogy az agresszív szereplő kóros hajlama és bizarr viselkedése kerül előtérbe, az áldozatok bemutatása elsikkad, a rájuk gyakorolt hatás, következmény elhallgatásra kerül. Szerepük mindössze a szélsőségesen drasztikus halálnemek, illetve kínok bemutatására szolgáló tárgy szintjére alacsonyodik.
- a filmalkotás az erőszak bemutatásával kizárólagosan a zsigeri érzések kiváltására törekszik. A rémisztő hihetőséget a képek hiperrealista ábrázolásmódján keresztül éri el, a csonkítások és zsigerelek legvisszataszítóbb részleteitől sem kímélve meg a nézőket. Különösen problémás, ha az erőszakos cselekedetet különösen kegyetlen kínzás során szokatlan eszközzel (pl.: láncfűrész, fűrógép, daráló) illetve módon (pl.: az áldozat öncsonkításra illetve más személy megcsonkítására kötelezett a saját további szenvedés elkerülése érdekében) hajtják végre.
- az erőszak olyan személyek ellen irányul, akik külső megjelenésük, kulturális és társadalmi önmeghatározásuk, szokásaik vagy gondolkodásmódjuk mássága alapján szenvednek el erőszakot, és ez a filmalkotásban kritikátlanul tüntetődik fel.

Szexualitás: ebbe a kategóriába sorolandó a filmalkotás, ha a nemiséget, szexuális cselekményt nyíltan ábrázolja szexuális ingerkeltés céljából. Amennyiben a film közvetlenül mutat be szexuális jelenetet, akkor alapos mérlegeléssel kell megítélni, hogy egyúttal pornográfiát is megvalósít-e, és ezáltal alkalmas-e a kiskorúak személyiségfejlődésének súlyosan kedvezőtlen befolyásolására. A pornográfia megnyilatkozásának többféle fokozata lehetséges. A szexualitás nyílt megjelenésekor ma már mindennapossá vált az angol nyelvből átvett hard pornó, illetve soft pornó, vagy más néven kemény, illetve könnyű pornó fogalmak használata. A két kategória legfontosabb jellemzőiként említhető, hogy kemény

pornóról akkor beszélhetünk, ha aktusra alkalmas állapotban lévő férfi nemi szervnek, illetve a női genitáliáknak, tehát közösülésre alkalmas nemi szerveknek, valamint a közösülésnek a részletes, közeli képen történő bemutatására kerül sor. Az úgynevezett könnyű pornó ezzel szemben úgy minősíthető, mint a szexuális aktusnak pusztán a közösülés fizikai tényére, magának a közösülésnek a végbemenetelére, a szexualitásnak, mint az ösztöni kielégülésnek a bemutatására törekvő ábrázolási mód, amelyben – a kemény pornótól eltérően – az elsődleges nemi szervek nem hangsúlyosan, hanem maximum néhány pillanatra jelennek csak meg, ugyanakkor a szexusnak az emberi érzésektől megfosztott, közösüléscentrikus megjelenítése a legfőbb jellemző. A pornográf alkotásokban az emberi test egy technikai eszközként jelenik meg, amely kizárólag a maximális kényeztetés elérésére szolgál. A néző olyan részleteknek lehet a szemtanúja, amelyet a valóságban nem észlelhet, s ez a vizuális kínálat közvetlenül az ösztönöket veszi célba.

A túlnyomórészt vagy kizárólagosan a néző szexuális izgatására irányuló pornográf művek sajátja, hogy kizárt a szexualitás emberi vagy érzelmi aspektusainak ábrázolása, ezzel szemben az emberi méltóságot sértő szexuális erkölcsi hozzáállást sugallnak. Ha valamely ábrázolásról, amely a szexualitást az emberi méltóság és érzelmek degradálásával jeleníti meg, nem lehet eldönteni, hogy a pornográfia körébe tartozik-e, akkor a döntő tényező elsődlegesen az lehet, gyermekek egészséges pszichoszexuális fejlődését veszélyeztető elemek fellelhetők-e, úgy mint:

- a fizikai szexualitás a személyes kapcsolatoktól izoláltan jelenik meg, azaz a szexualitás ábrázolása minden hihető érzelmi kapcsolati összefüggést nélkülöz,
- a szexuális élvezetet abszolutizálja, vagyis a szexualitás úgy ábrázolódik, mint kizárólagos megnyilvánulása az életről alkotott felfogásnak,
- az emberi ábrázolásmód egy bármikor kicserélhető szexuális tárgy szintjére redukálódik, amely csupán a szexuális vágy kielégítésére szolgál és egy puszta inger-válasz lényként kerül bemutatásra.

Általában lényeges szempont, hogy a fent megnevezett jellemzőket nemcsak az egyes jelenetek tartalmazzák, hanem a mű tendenciózusan pornográfának tekinthető, mivel üzenete abban áll, hogy az elszemélytelenített szexualitást kívánatosnak és normálisnak állítja be, és egy torz emberképet terjeszt. Következésképpen nagy valószínűséggel pornográfának mondhatók azok az alkotások, amelyekben a különböző szexjelenetek összefüggés nélkül követik egymást, vagy ha minimális szinten megragadható is egy történeti szál, az csupán arra szolgál, hogy a szereplők részére, akik között egyébként semmilyen személyes kapcsolat nem fedezhető fel, a nemi aktus lefolytatásához alkalmat teremtsen. Ez különösen érvényes, ha minél gyakrabban váltakoznak a partnerek, minél több résztvevője van a szexuális cselekménynek. Amennyiben az alkotásban a fizikai kielégülésen kívül más motiváció is hihetően megjelenik, legyen az szerelem, barátság vagy akár a csalódás, a bosszú, vélhetően nem pornográf a film. További mutatóként értékelhető, ha a mű teljes hosszának túlnyomó részét szexjelenetek képezik, az egyes szexuális cselekmények részletezően ábrázolódnak, továbbá lassítottan vagy a valós időtartamnak megfelelően mutatják be az eseményeket. Az ilyen produktumokra jellemző, hogy a képkivágás előterében túlnyomórészt a szereplők alsótete jelenik meg, illetve a beállításokban ezek közeli képen, durván kihangsúlyozott módon ábrázolódnak. A nemi szervekre való fókuszálás önmagában még nem jelenti azt, hogy a mű pornográf, ellenben ezen állítás fordítva is igaz: azáltal, hogy a genitáliákat nem felnagyítottan vagy túlhangsúlyozottan mutatja, még nem zárja ki a pornográfiát (pl. soft pornó). Végül a nyelvezet is orientálóan hathat a minősítés során, az obszcén, trágár kifejezések, a szexuális élvezetre utaló hanghatások, mint sóhajok és nyögések magas aránya a szexjelenetekben, az egyéb pornográfiára utaló elemek mellett, megerősíthetik a VI. kategóriába sorolást.

Nem pornográfok azonban azok az alkotások, ahol a meztelenség, a szexuális tevékenységek naturalisztikus ábrázolása érzelmi kontextussal együtt történik valamilyen

művészi élmény felkeltése érdekében, vagy az emberi test szépségét mutatja be, esetleg tudományos, oktató vagy felvilágosító céllal bír. Ez esetben az ábrázolás még akkor sem pornográf, ha egyébként megjeleníti a nemi szerveket és szexuális cselekményt is ábrázol. Ehhez azonban elengedhetetlen, hogy ne elsődlegesen a szexuális izgalom kiváltása legyen a cselekmény célja, melynek megítéléséhez a megjelenés környezete segíthet hozzá.

Bizonyos esetekben egyetlen explicit szexjelenet is feltételezheti a kiskorúakra gyakorolt súlyosan ártalmas hatást, ha az torzított valóságképet közvetít, különösen azáltal, hogy a szexualitás bemutatása kapcsán a mű azt az érzetet kelti, hogy pártolja a fizikai és egyéb erőszakot a szexuális érdekek keresztülviteléhez, esetleg a nemi erőszakot az áldozat szempontjából élvezetesnek, esetleg általa kiprovokálnak tünteti fel, a film egészét tekintve valamelyik nemet lealacsonyító módon kezeli, emberi méltóságában sérti, illetve jelentős mértékben tartalmaz olyan ábrázolásokat, amelyek a személyeket szexuális orientációjuk miatt degradáló módon kezeli.

Téma: A súlyosan ártalmas hatást azonban nemcsak az erőszak és a szexualitás szélsőséges ábrázolásmódjai idézhetnek elő, hanem ugyanolyan súllyal tehetik ezt mindazon tartalmak, amelyek ahhoz vezethetnek, hogy a kiskorúak önmaguknak vagy másoknak ártsanak: így dicsőítik vagy pártolják az extrém (ön)destruktív viselkedéseket (például az (ön)gyilkosságot, népirtást), a módszerekre vonatkozóan konkrét instrukciókat közölnek oly módon, hogy azok megalapozottan az utánczás jelentős veszélyét hordozzák, vagy más szélsőségesen abnormális, patológiás magatartást népszerűsítene.